

POL504 Politické postoje a veřejné mínění (podzim 2018)

Lukáš Linek

Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

(lukas.linek@soc.cas.cz)

Termíny výuky: 5. října, 2. listopadu, 23. listopadu, 14. prosince; vždy 10:00-11:30, 12:00-13:30, 14:00-15:30

Učebna: U42

Anotace

Cílem kurzu je seznámit studenty s výzkumem veřejného mínění a politických postojů. První část kurzu se bude věnovat konceptualizaci a měření politických postojů a hodnot a jejich formování a utváření. Druhá část kurzu se zaměří na politickou kulturu jako soubor politických hodnot a postojů, strukturu hodnotových/postojových systémů a politickou informovanost. Třetí část kurzu se zaměří na jednotlivé typy politických postojů, jako jsou legitimita režimu, politická spokojenost a důvěra, zapojení do politiky, normy občanství a role státu. Na závěr kurzu se budeme věnovat otázce vlivu veřejného mínění na utváření politik a propojení výzkumu veřejného mínění se snahou o jeho ovlivňování.

Požadavky k ukončení kurzu

Písemné přípravy: Studenti musí odevzdat 3 písemné přípravy, které budou diskutovat povinnou literaturu pro daný blok výuky. Minimální rozsah přípravy jsou 2 strany řádkováním 1 (cca 1000 slov), maximálně však 3 strany. Příprava by měla v optimálním případě diskutovat souběžně všechny povinné texty k danému bloku, ale není to úplně nutné; **diskuze tří textů je nicméně podmínkou.** Příprava by měla obsahovat shrnutí hlavního argumentu zadané četby a zároveň by měla aktivně diskutovat vybraný problém/kritizovat danou literaturu/rozdělat danou literaturu/aplikovat poznatky z článku na jiné případy/zasadit jej do kontextu ostatní literatury atp. Za každou přípravu je možné získat 10 bodů. Studenti mohou za přípravy získat maximálně 30 bodů. Přípravy musí být vloženy do odevzdávání v IS vždy nejpozději dva dny před konáním blokové výuky.

Závěrečná seminární práce: Studenti vypracují závěrečný úkol, který bude spočívat (1.) v diskuzi konceptualizace konkrétního politického postoje/hodnoty; a (2.) v diskuzi způsobu jeho měření v odborné literatuře. Studenti by si měli vybrat jeden z politických postojů (bez ohledu na to, zda bude probírán v průběhu kurzu), popsat, jak je tento postoj konceptualizován, jakou má definici, dimenze a vztahy k jiným postojům, a nakonec diskutovat, jak je tento postoj měřen ve výzkumech. Tématem může být i jiný problém, který souvisí s vyučovanou látkou (konceptualizace postojů/hodnot, politické kultury apod.). Důraz je kladen na schopnost zpracování a diskuze relevantní literatury. Seminární práci lze zaměřit na celý jeden koncept-postoj nebo na jeho jeden aspekt či dílčí podotázku měření. Studenti budou diskutovat své seminární práce na poslední blokové hodině. Studenti mohou za závěrečnou seminární práci získat maximálně 20 bodů. Závěrečný praktický úkol by měl mít rozsah cca 5 stran (řádování 1,5) a musí být vložen do odevzdávání v IS do 10. prosince 2018.

Hodnocení: 47–50 bodů A, 43–46 bodů B, 39–42 bodů C, 35–38 bodů D, 31–34 bodů E, 30 bodů a méně F.

Program kurzu I. BLOK (5. 10. 2018)

1. Politické postoje a hodnoty: konceptualizace a měření. Sociální kognice a schémata. (9:45-11:15)

Definice postojů a hodnot. Kvalitativní a kvantitativní přístupy. Explicitní a implicitní měření postojů. Formulace otázek. Sociální kognice, sociální vnímání, myšlenkové procesy, schémata a atribuční procesy. Vztah postojů a jednání.

Povinná literatura:

Schwartz, Norbert. 2010. „Attitude Measurement.“ In William D. Crano, Radmila Prislin (eds.): *Attitudes and Attitude Change*, New York: Taylor and Francis, str. 41–60.

Tourangeau, Roger, Lance J. Rips, Kenneth Rasinski. 2000. *The Psychology of Survey Response*. Cambridge: Cambridge University Press. (kapitola 7: Attitude Judgements and Context Effects, str. 197–229)

Doporučená literatura:

Hewstone, M., W. Stroebe. 2006. *Sociální psychologie*. Praha: Portál. (kapitola 5: Sociální kognice)

Hewstone, M., W. Stroebe. 2006. *Sociální psychologie*. Praha: Portál. (kapitola 8: Postoje)

Výrost, Jozef. 2008. „Postoje, jejich utváření a změna.“ In Jozef Výrost, Ivan Slaměnik (eds.): *Sociální psychologie*. Praha: Grada, str.127–145.

Schuman, Howard, Stanley Presser. 1996 (1981). *Questions and Answers in Attitudes Surveys. Experiments on Question Form, Wording and Context*. Thousand Oaks, CA: Sage (druhé vydání). (kapitola 2: Question Order and Response Order, str. 23–77)

2. Postoje a nepostoje aneb co je veřejné mínění? (11:30-13:00)

Různé koncepce veřejného mínění a jejich souvislost s politickým procesem a teoriemi demokracie. Existuje rozdíl mezi veřejným míněním a měřením veřejného mínění? Existují postoje a nepostoje? Diskuze Converse, Achen a Zaller.

Povinná literatura:

Zaller, John, Stanley Feldman. 1992. „A Simple Theory of Survey Response: Answering Questions versus Revealing Preferences“, *American Journal of Political Science* 36(3): 579–616.

Doporučená literatura:

Achen, C. H. 1975. „Mass Political Attitudes and the Survey Response.“ *American Political Science Review* 69: 1218–31.

Blumer, Herbert. 1948. „Public Opinion and Public Opinion Polling“, *American Sociological Review* 13(5): 542–554.

Bourdieu, Pierre. 1979. „Public Opinion Does Not Exist“, In Mattelart A. & Siegelau S. (eds.): *Communication and Class Struggle*. New York: International General, str. 124–130.

Converse, Philip E. 1970. „Attitudes and Nonattitudes“ In Edward Tufte (ed.): *The Quantitative Analysis of Social Problems*. Reading, Mass.: Addison Walley, str. 168–189.

Converse, Philip E. 1974. „Nonattitudes and American Public Opinion: Comment: The Status of Nonattitudes“, *American Political Science Review* 68(2): 650–660.

3. Formování politických postojů a hodnot (13:30-15:00)

Po litická socializace během dětství a dospělosti, agenti socializace (vliv rodiny, školy, ostatních skupin). Generace, životní cyklus a politické postoje.

Povinná literatura:

Zaller, John. 1992. *The Nature and Origins of Mass Opinion*, Cambridge University Press. (kapitola 2: Information, Predisposition and Opinion, str. 6–39).

Jennings, M. Kent, Richard G. Niemi. 1968. „The Transmission of Political Values from Parent to Child.” *American Political Science Review* 62(1): 169–184.

Doporučená literatura:

Jennings, M. Kent. 2007. „Political Socialization“, In Russel J. Dalton, Hans-Dieter Klingemann (eds.): *The Oxford Handbook of Political Behavior*. Oxford: Oxford University Press, str. 29-45.

Ryder, Norman B. 1965. „The Cohort as a Concept in the Study of Social Change“. *American Sociological Review* 30(6): 843–861.

Sears, Levy. 2003 „Childgood and Adult Political Development“, In David O. Sears, Leonie Huddy, Robert Jervis (eds.): *The Oxford Handbook of Political Psychology*. Oxford, New York: Oxford University Press, str. 60-66, 75-110.

Odevzdání přípravy do odevzdávání v IS do 4.10. 2018 do 6:00

II. BLOK (2.11. 2018)

4. Politická kultura (9:45-11:15)

Politická kultura společnosti. Koncept politické kultury.

Povinná literatura:

Inglehart, Donald, Wayne E. Baker. 2000. „Modernization, Cultural Change, and the Persistence of Traditional Values.“ *American Sociological Review* 65(1): 19–51.

Doporučená literatura:

Almond, Gabriel A., Sidney Verba. 1963. *The Civic Culture. Political Attitudes and Democracy in Five Nations*, Newbury Parke: Sage. (kapitola 1: An Approach to Political Culture, str. 3–42).

Lane, Ruth. 1992. „Political Culture: Residual Category or General Theory?“ *Comparative Political Studies* 25: 362-387.

Putnam, R. D. (1993). *Making Democracy Work. Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton, NJ: Princeton University Press, kapitola 6.

Reisinger, William A. 1995. „The Renaissance of a Rubric: Political Culture as Concept and as Theory“, *International Journal of Public Opinion Research* 7(4): 328-352.

5. Struktura hodnotových/postojových systémů (11:30-13:00)

Elitistický a populistický přístup k hodnotovým systémům.

Povinná literatura:

Converse, Philip E. 1964. „The Nature of Belief Systems in Mass Publics“ In David Apter (ed.): *Ideology and Discontent*. New York: Free Press, str. 206–261.

Doporučená literatura:

Peffley, Mark A, Jon Hurwitz. 1985. „A Hierarchical Model of Attitude Constraint“, *American Journal of Political Science* 29(4): 871-890.

6. Politické stranictví a informovanost (13:30-15:00)

Psychologická vazba ke straně. Občanská vs. ideologická politická informovanost. Politická informovanost vs. politické znalosti. Rozsah, měření a zdroje.

Povinná literatura:

Kuklinski, James H., Paul J. Quirk. 2001. „Conceptual Foundations of Citizens Competence.“ *Political Behaviour* 23(3): 285–311.

Luskin, Robert C. 1987. „Measuring Political Sophistication“, *American Journal of Political Science* 31(4): 856–899.

Doporučená literatura:

Mondak, Jeffery J. 1999. „Reconsidering the Measurement of Political Knowledge“, *Political Analysis* 8(1): 57–82.

Mondak, Jeffery J. 2001. „Developing Valid Knowledge Scales.“ *American Journal of Political Science* 45: 224–238.

Luskin, Robert C. 1990. „Explaining Political Sophistication.“ *Political Behavior* 12(4): 331–61.

Odevzdání přípravy do odevzdávání v IS do 1. 11. 2018 do 6:00

III.BLOK (23.11. 2018)

7. Postoje k politickému režimu, institucím a aktérům (9:45-11:15)

Legitimita režimu, politická spokojenost, institucionální důvěra, zapojení do politiky, politická efektivita.

Povinná literatura:

Montero, José Ramon, Richard Gunther, Mariano Torcal. 1997. „Democracy in Spain: Legitimacy, Discontent, and Disaffection.“ *Studies in Comparative International Development* 32(3): 124–160.

Doporučená literatura:

Linek, Lukáš. 2010. *Zrazení snu? Struktura a dynamika postojů k politickému režimu a jeho institucím a jejich důsledků*. Praha: SLON, kapitola 2 „Rekonceptualizace postojů k politickému režimu, jeho institucím a aktérům”.

Gunther, Richard, José Ramón Montero. 2006. „The Multidimensionality of Political Support for New Democracies. Conceptual Redefinition and Empirical Refinement“ In Mariano Torcal, José Ramón Montero (eds.). *Political Disaffection in Contemporary Democracies. Social Capital, Institutions, and Politics*. Milton Park, Aingdon, Oxon: Routledge, str. 46–78.

8. Normy dobrého občana a role vlády (11:30-13:00)

Pociťovaná občanská povinnost, postmaterialismus. Postoje k roli vlády.

Povinná literatura:

Lipsmeyer, Christine S. 2003. „Welfare and the Discriminating Public: Evaluating Entitlement Attitudes in Post-Communist Europe.“ *Policy Studies Journal* 31(4): 545–564.

Denters, Bas, Oscar Gabriel, Mariano Torcal. 2007. „Norms of Good Citizenship“, In Jan W. van Deth, José Ramón Montero, Anders Westholm (eds.). *Citizenship and Involvement in European Democracies. A Comparative Analysis*. Milton Park, Aingdon, Oxon: Routledge, str. 88–109.

Doporučená literatura:

- Gibson, James L. 2007. „Political Intolerance in the Context of Democratic Theory“, In: Russel J. Dalton, Hans-Dieter Klingemann (eds.): *The Oxford Handbook of Political Behavior*. Oxford: Oxford University Press, str. 323–342.
- van Deth, Jan W. 2007. „Norms of Citizenship“, In: Russel J. Dalton, Hans-Dieter Klingemann (eds.): *The Oxford Handbook of Political Behavior*. Oxford: Oxford University Press, str. 402–418.

9. Ovlivňuje veřejné mínění politiku? A kdo ovlivňuje veřejné mínění? (13:30-15:00)
Vztah mezi veřejným míněním a politikou. Případ Cambridge Analytica a ovlivňování veřejného mínění skrze FB.

Povinná literatura:

- Gilens, Martin, Benjamin I. Page. 2014. „Testing Theories of American Politics: Elites, Interest Groups, and Average Citizens.“ *Perspectives on Politics* 12(3): 564–581.

Doporučená literatura:

- Monroe, 1998. „Public Opinion and Public Policy“, *Political Opinion Quarterly*, 62(1): 6–28.
- Page, Benjamin I., and Robert Y. Shapiro. 1983. „Effects of Public Opinion on Policy.“ *American Political Science Review* 77(1):175–90.
- Jacobs, Lawrence R., Robert Y. Shapiro. 2000. *Politicians Don't Pander: Political Manipulation and the Loss of Democratic Responsiveness*. Chicago: University of Chicago Press. kapitola 8.

Doporučená literatura k případu Cambridge Analytica

- Carney, Dana E., John T. Jost, Samuel D. Gosling, Jeff Potter. 2008. „The Secret Lives of Liberals and Conservatives: Personality Profiles, Interaction Styles, and the Things They Leave Behind.“ *Political Psychology* 29(6): 807–840.
- Jost, T. John, Tessa V. West, Samuel D. Gosling. 2009. „Personality and Ideology as Determinants of Candidate Preferences and „Obama Conversion“ in the 2008 US Presidential Election.“ *Du Bois Review* 6(1): 103–124.
- Grassegger, Hannes, Mikael Krogerus. 2017. The Data That Turned the World Upside Down (https://motherboard.vice.com/en_us/article/mg9vvn/how-our-likes-helped-trump-win)
- Gibney, Elisabeth. 2018. „The Scant Science behind Cambridge Analytica's Controversial Marketing Techniques.“ *The Nature* (<https://www.nature.com/articles/d41586-018-03880-4>)

Odevzdání přípravy do odevzdávání v IS do 22. 11. 2018 do 6:00

IV. BLOK (14. 12. 2018)

10. Diskuze seminárních prací
11. Diskuze seminárních prací
12. Diskuze seminárních prací